

Program ekologiczny dla dzieci w wieku przedszkolnym.

Edukacja ekologiczna dzieci już od najmłodszych lat ich życia jest podstawą i warunkiem do racjonalnego postępowania w duchu szacunku do przyrody i jej ochrony tu i teraz, i w przyszłości. Mogą oni stać się baczniymi obserwatorami tego wszystkiego, co się wokół nich dzieje. Edukacja z zakresu ochrony i kształtowania człowieka powinna więc stanowić składową część działalności opiekuńczo-rozwojowo-wychowawczo-dydaktycznej nauczyciela i rodziców.

WSTĘP

W dobie gwałtownych zmian i szybkiego rozwoju cywilizacji coraz większego znaczenia nabierają pojęcia: ekologia, edukacja ekologiczna, ochrona środowiska.

Człowiek już od zarania dziejów, korzystając z naturalnych bogactw Ziemi, wyrządził jej wiele krzywd, które stanowią poważne zagrożenie równowagi biologicznej. Zanieczyszczone powietrze, woda, gleba, obumierające drzewa, ginące zwierzęta – „wołają o pomoc”. Ochrona środowiska przyrodniczego jest koniecznością. Problem ten dotyczy wszystkich mieszkańców naszej Ziemi.

Edukacja ekologiczna dzieci, już od najmłodszych lat ich życia jest podstawą i warunkiem do racjonalnego postępowania w duchu szacunku do przyrody i jej ochrony tu i teraz, i w przyszłości. Mogą oni stać się pełnowartościowymi partnerami dorosłych. Są bowiem baczniymi obserwatorami tego wszystkiego, co się wokół nich dzieje. Edukacja z zakresu ochrony i kształtowania środowiska człowieka powinna więc stanowić składową część działalności opiekuńczo-rozwojowo-wychowawczo-dydaktycznej nauczyciela i rodziców. Ważne jest również to, aby poprzez konkretne działanie w środowisku i dla środowiska, dzięki swojej bezpośredniości, zadawaniu dorosłym „kłopotliwych ekologicznych pytań”, wytykaniu sprawców zagrożeń, poznawaniu piękna swojego regionu – pobudzały do refleksji innych i zachęcały do działań na rzecz środowiska.

I. CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

Program „OCALMY PLANETĘ” jest programem edukacyjno-wychowawczym skierowanym dla dzieci w wieku od 3 do 14 lat. Zawarte w nim treści mogą być realizowane w dowolnej kolejności i modyfikowane przez nauczycieli i osoby prowadzące zajęcia edukacyjne, którzy zechcą wnieść własne pomysły, np. uwzględniając właściwości własnego środowiska czy możliwości dzieci.

Program skierowany jest do trzech grup wiekowych. Należy umożliwić dzieciom, na różnych poziomach, poszerzanie i pogłębianie wiadomości zgodnie ze wzrastającymi możliwościami intelektualno-percepcyjnymi. Dobierać je w taki sposób, aby były ciekawe, pobudzały do myślenia, poszukiwania, a przede wszystkim do działania.

GŁÓWNE ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

1. Rozbudzanie świadomości ekologicznej.
2. Kształcenie postawy odpowiedzialności za stan środowiska.
3. Poznanie współzależności między człowiekiem a środowiskiem.
4. Współdziałanie rodziców w edukacji ekologicznej.

Edukacja ekologiczna ma na celu kształtowanie wrażliwości oraz odpowiedzialnego i racjonalnego stosunku do środowiska przyrodniczego.

Przedstawione założenia programowe będą realizowane poprzez następujące obszary:

1. Bogactwo przyrody.
2. Zjawiska i procesy przyrodnicze.
3. Ochrona środowiska naturalnego.

II. CELE OGÓLNE I SZCZEGÓŁOWE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Nadrzędnym celem edukacji w dziedzinie ekologii i ochrony środowiska jest wspomaganie rozwoju dziecka zgodnie z jego wrodzonym potencjałem i możliwościami rozwojowymi, w zgodzie ze środowiskiem społeczno-kulturowym i przyrodniczym.

CELE OGÓLNE EDUKACJI EKOLOGICZNEJ

- rozbudzenie potrzeby kontaktu z przyrodą
- uświadomienie znaczenia i piękna obiektów i zjawisk przyrodniczych
- uświadomienie odpowiedzialności za stan środowiska w najbliższym otoczeniu
- zaznajomienie z podstawowymi zasadami ochrony środowiska i rozumienie konieczności ich przestrzegania

- postrzeganie norm ekologicznych przez samych siebie i innych
- poznanie pojęcia „odpady”, źródła i rodzaje odpadów w środowisku lokalnym

CELE SZCZEGÓŁOWE EDUKACJI EKOLOGICZNEJ

Dziecko zdobywa podstawowe wiadomości dotyczące:

- słownictwa o treści przyrodniczo-ekologicznej
- ekosystemów, obiektów i zjawisk w najbliższym środowisku
- postrzegania zależności między człowiekiem a środowiskiem
- zasad ochrony przyrody
- segregowania i wtórnego wykorzystania niektórych odpadów

Dziecko zdobywa podstawowe umiejętności w zakresie:

- obserwacji środowiska i wnioskowania, porównywania, analizowania na podstawie obserwacji, zabaw badawczych
- kształcenie szacunku do przyrody i jej piękna
- postrzegania zależności pomiędzy stanem środowiska a zdrowiem człowieka
- mądrego korzystania z zasobów natury
- dostrzegania nieprawidłowości i reagowania na nie w trosce o przyrodę
- gromadzenia materiału przyrodniczego w zgodzie z normami ekologicznymi
- uczestnictwa w działaniach mających na celu ochronę i zapobieganie dewastacji środowiska
- segregowania i wtórnego wykorzystywania niektórych odpadów

Dziecko kształci postawy i przekonania dotyczące:

- znaczenia i piękna obiektów, zjawisk w najbliższym środowisku przyrodniczym
- konieczności czynnej ochrony środowiska naturalnego
- ekologicznego stylu życia
- potrzeby segregowania odpadów, wykorzystywania surowców wtórnych

Tak sformułowane cele stwarzają warunki do kształtowania u dziecka postawy proekologicznej charakteryzującej się szeroką zdolnością percepcji wobec zjawisk przyrodniczych i społecznych oraz poczuciem więzi z przyrodą i ludźmi jako częścią biocenozy.

III. TREŚCI EKOLOGICZNE STYMULUJĄCE ROZWÓJ DZIECKA

BOGACTWO PRZYRODY

- poznanie i określanie najbliższych przestrzeni przyrodniczych i społecznych (ekosystemy)
- świat roślin
- świat zwierząt
- wyrażanie swoich spostrzeżeń i uczuć w kontakcie z przyrodą w formie werbalnej i niewerbalnej (np. plastycznej, ruchowej...)

ZJAWISKA I PROCESY W PRZYRODZIE

- obserwacje przyrody w różnych porach roku
- woda – niezwykła ciecz
- gleba
- powietrze
- cuda matki natury

OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

- największe zagrożenia ekologiczne
- obszary chronione i ich znaczenie (parki narodowe, rezerваты, pomniki przyrody)
- zagospodarowanie odpadów – segregacja i wykorzystanie
- aktywny udział w akcjach ekologicznych
- Ziemia – nasza planeta

IV. PROCEDURA OSIĄGANIA CELÓW

W celu przeprowadzenia prawidłowej realizacji przedstawionego programu istotne jest stosowanie metod i technik aktywizujących przy jednoczesnym ograniczeniu metod podających. Tylko taka praca z dziećmi pozwala osiągnąć wysokie efekty edukacyjne.

Metody i techniki aktywnego poznawania zachęcają dzieci od systematyczności, samodzielności w rozwiązywaniu problemów, uczą współpracy w grupie, kształtują umiejętność poprawnego wypowiedzania się z poszanowaniem godności rówieśników, wzmacniają wiarę we własne siły, rozwijają wyobraźnię, myślenie i spostrzeganie u dzieci

Propozycje metod:

- zabawa naśladowcza
- pedagogika zabawy
- opowieści ruchowej
- zajęcia terenowe
- prace badawczo-rozwojowe
- obserwacje
- eksperyment
- laboratoryjna
- „burza mózgów”
- gry dydaktyczne
- elementy dramy
- inscenizacje

Sprawna i efektywna realizacja programu wymaga stosowania przez nauczyciela odpowiednich, urozmaiconych form prowadzenia zajęć (indywidualnej, grupowej i zbiorowej) z uwzględnieniem predyspozycji indywidualnych dzieci.

Propozycja technik ekologicznych:

- ścieżka przyrodnicza
- ścieżka zdrowia
- gawędy
- apele ekologiczne
- inwentaryzacja elementów przyrodniczych
- zabawy tropiące
- meetingi ekologiczne
- biesiady ekologiczne
- happeningi ekologiczne

Odpowiedni dobór technik pozwoli wzbogacić dzieciom wiedzę o środowisku przyrodniczym, wytworzy emocjonalną więź, która pozwoli na kształtowanie postawy w harmonii z przyrodą.

Optymalnej realizacji celów w programie sprzyjają:

- grupy do 25 dzieci
- duże sale umożliwiające zorganizowanie wystawek, kącików przyrody i gromadzenia okazów przyrodniczych
- sprzęt audiowizualny
- zaangażowanie, umiejętności organizacyjne i bogaty zasób wiedzy ekologicznej nauczyciela

V. EWALUACJA PROGRAMU

Celem ewaluacji programu OCALMY PLANETĘ jest pozyskanie informacji o poziomie wiedzy i umiejętności dzieci w zakresie edukacji ekologicznej. Istotne jest też czy proponowane metody i techniki aktywności są skuteczne.

Należy przede wszystkim skupić się na ocenie trzech aspektów:

1. poziom wiedzy i umiejętności
2. aktywna postawa wobec ochrony przyrody
3. postrzeganie koncepcji programu przez rodziców

Oceny można dokonać na podstawie:

- obserwacji dzieci w czasie zajęć i zabaw
- rozmowy indywidualnej
- obrazkowych testów,
- informacji zwrotnej od rodziców dotyczącej wpływu programu na zachowania ekologiczne dzieci w życiu codziennym
- zaangażowania i udziału w akcjach proekologicznych
- samooceny dokonanej przez nauczyciela

Wyniki ewaluacji pozwolą na określenie przydatności programu oraz dadzą wskazówki do ewentualnego uzupełnienia czy zmodyfikowania.

Literatura:

- B. Campbell, - Ekologia człowieka, PWN 1995, Warszawa 1995;
- M. Dudzikowa, Wychowanie przez aktywne uczestnictwo, WSiP, Warszawa 1987;
- S. Elbanowska, Przyroda nieożywiona w wychowaniu przedszkolnym, Warszawa 1983;
- J. Frątczak, J. Frątczak, Ochrona i kształtowanie środowiska w edukacji dzieci przedszkolnych, LOP, Warszawa 1987;
- E. Frątczak, J. Frątczak – Kącik przyrody w wychowaniu przedszkolnym, WSiP, Warszawa 1979;
- T. Gałczyńska, Ten piękny tajemniczy świat. Edukacja ekologiczna w przedszkolu, Centrum Informacji o Środowisku UNEP/GRID, Warszawa 1997;
- G.Kawa, Edukacja ekologiczna dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, WOM, Piła 1995;
- M. Kielar-Turska, Jak pomagać dziecku w poznawaniu świata, WSiP, Warszawa 1992;
- G. Kutyłowska, Ekologia w przedszkolu, Didasko, Warszawa 1996;
- F. Kwiatek, Kształtowanie prawidłowego myślenia na zajęciach przyrodniczych w przedszkolu;
- D. Sojda, Bądź mistrzem-przyjacielem czyli edukacja ekologiczna na wesoło, Ośrodek Edukacji Ekologicznej, Kraków 1993.

Opracowała: Anna Spustek